



Jobismin foinikialaiset

Eetu Viren ja Jussi Vähämäki: *Seutu joka ei ole paikka. Kapitalismi ja metropoli*. Tutkijaliitto 2015

Eetu Virenin ja Jussi Vähämäen kirjaa *Seutu joka ei ole paikka* lukiessa tulee miettineeksi kaikenlaista. Ajoittain teksti pitää otteessaan ja kirvoittaa ajattelemaan suuresti. Se pistää pohtimaan nykyistä yhteiskuntaa sen perusteiden hävittämisen näkökulmasta, sitä, miten pääomasta riippumaton autonominen toiminta muuttaa maailmaa ja pakottaa pääomaa muuttumaan. Tekstissä avataan ikkuna nykykapitalismin vaikutuksiin, miten se ulottuu aivoihin, ruumiiseen, tilaan, aikaan, tietoon ja toimintaan. Kommentoitavat tiedot liikkuvat työelämän tutkimuksesta aivotutkimukseen. Tekstin runsauden, polveilevuuden ja käsitteiden vaeltelevuuden ruuhkassa tulee aika ajoin tunne, että nyt tulvii yli ja paljon viljelty kamppailun vaade hukkuu. Tai jos ei huku, niin jää ainakin fraasiksi, vailla toiminnallista sisältöä.

Kirjan suuret käsitteet ovat kapitalismi ja metropoli. Niiden liike ja limittyminen kulkevat läpi kirjan. Tässä ajattelussa metro-

poli on jotakin villiä sekä vapaasti laajenevaa ja järjestyvää, jossa itsenäiseksi pyrkivää työvoimaa pyritään riistämään aina uusien tavoin. Valtio, kaupunkisuunnittelu ja lomakylä ovat kaikki keskitysleiriksi mallinnetun vapaan ja vapauden laajenemisen kontrollin keinoja. Kirjoittajat ovat raflaavimmillaan kirjoittaessaan kaupungista. Kaupungin lumo, vapauden taikavoima, on aina vetänyt puoleensa feodaalisista ja patriarkaalisisista oloista pakenevia ihmisiä. Tekstissä seikkailevat kaupunkien houkuttelevissa verkostoissa niin foinikialaiset kuin tämän päivän siirtolaisetkin.

Kirjoittajat näkevät metropolien sykkeessä päivästä toiseen selviytyvät siirtolaiset ja – Vähämäen jo aiemmassa tutkimuksessaan ytimekkäästi nimeämät – prekaarit monisähläjät todellisena luovana luokkana, joiden tuottamaa arvoa finanssikapitalistit kaappaavat. Kun ajattelee Helsingin hipsterigenren viime vuosien rakentamista, niin näin taitaa olla. Kallion baarit, IPA-olutbuumi, graffiti-kulttuuri, Teurastamon vihisfest, Flow-festivaali ja kaikki se, mikä aluksi näyttyy alakulttuurina, on tulkittavissa gentrifikaatioksi, jossa kaupunkitila kaapataan uusien osajien työvoiman uusintamiseen. Elämä kanavoidaan kaupallisiin tarkoituksiin.

Kirjoittajien mukaan luova kapitalismi ottaa haltuun ja vesittää omaehtoisen luovuuden ja muuttaa sen sisäsiistiksi. Haltuunotto on tilallisista ja ruumiillisista. Ruumiin siirrot näkyvät it-alan ”paskaduunarien” tuottamisena intialaisissa oppilaitoksissa, josta värvätään työvoimaa it-firmoihin niin sanotun *body shopping* -järjestelmän kautta. Tämänkin työvoiman oleskeluluvat ovat jatkuvasti vaarassa peruuntua, mutta vielä huonommin metropolissa kohdellaan ammattitaidottomia ja paperittomia siirtolaisia. Kirjoittajat toteavat, että ensimmäisen ja kolmannen maailman väliset rajat kulkevatkin yhä useammin metropolien sisällä.

Kapitalismissa alistetun työvoiman tuottaminen ja sitominen paikalleen on nimenomaan valtion tehtävä. Kirjoittajat ehdottavat osuvasti nykykapitalismin kutsuamista jobismiksi, mutta eivät kuitenkaan itse systemaattisesti kuljeta omaa ajatustaan läpi kirjan. Jobismi, vielä fordismiakin autoritaarisempi hallinnan tapa, joka ei takaa vakaita tuloja, vaan tuottaa lyhytaikaisia jobeja, jää lopulta vain

[K]aupunkitila kaapataan uusien osajien työvoiman uusintamiseen. Elämä kanavoidaan kaupallisiin tarkoituksiin.

maininnaksi. Juuri jobismi, nykypäivän kapitalismi, on kuitenkin se, jota vastaan kirjassa oletetaan kamppailuja käytävän. Operaismo, josta kirja on ammentanut vaikutteita, on vallankumoukseen ja uudistamiseen tähtäävä liike, jonka tavoite on autonominen marxilainen poliittinen teoria ja myös sen soveltaminen käytäntöön. Operaismon teoriassa työväenluokalla on valtaa suhteessa sekä kapitalismiin että valtioon, kunhan se löytää reitit, joiden kautta se voi toteuttaa autonomiaansa.

Kirjan viimeinen luku on otsikoitu taistelun ulottuvuuksiksi. On helppo hyväksyä kirjoittajien erittelemät vapaan joukkoliikenteen ja perustulon, jota osuvasti nimitetään elämäntuloksi, kaltaiset reitit autonomiaan. Myös porvarillisen tiedeyhteisön tuottamaan (tilasto) tietoon tukeutuminen tilanteessa, jossa työelämän huonontumisen signaaleissa olisi luotettava ihmisten kokemuksiin ja aisteihin, on helppo tunnistaa viimeaikaisesta työelämän tutkimuksen debatista.

Virenin ja Vähämäen kirja ei ole kevyttä kesälukemista, mut-

ta on hyvä, jos teoksen polveilevaan ja jäsentämättömään runsauteen suhtautuu kesäisen kepeyden tuottamalla sitkeydellä. Ihan tämän kirjan eväillä en usko, että proletariaatin kyky kamppailla syntyy ja vahvistuu, mutta jaan vahvasti ajatuksen siitä, että kamppailu ei synny tuotantoprosessissa, ei tehtaissa eikä yliopistoissa. Se syntyy kaupungilla, teattereissa, elokuvissa ja kapakoissa.

ANU SUORANTA

Kirjoittaja on valtiotieteen tohtori ja työelämän tutkija.